

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ неперервної освіти і туризму
д.ю.н., професор Іван Гриценко
“5” червня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва
Протокол № 15 від “5” червня 2023 р.
В.о. завідувача кафедри:
д.держ.упр., доцент Сергій Приліпко

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП “Публічне управління та адміністрування”
д.держ.упр., доцент Сергій Приліпко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ ПОЛІТОЛОГІЯ”

Галузь знань: 28 “Публічне управління та адміністрування”

Спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”

Освітньо-професійна програма: “Публічне управління та адміністрування”

Освітній ступінь: бакалавр

Розробник: професор кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва, д.політ.н., професор Семенченко Ф.Г.

Київ – 2023

**1. Опис навчальної дисципліни
“Політологія ”**

Галузь, спеціальність, ОПП, освітній ступінь	
Галузь знань	28 “Публічне управління та адміністрування”
Спеціальність	281 “Публічне управління та адміністрування”
Освітньо-професійна програма	“Публічне управління та адміністрування”
Освітній ступінь	Бакалавр
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота)	–
Форма контролю	екзамен
Показники навчальної дисципліни для заочної форм навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки	2
Семестр	4
Лекційні заняття	30 год.
Практичні заняття	30 год.
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих аудиторних годин	4 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Політологія» є вивчення суті, основних форм і тенденцій політичного життя, політичних відносин, політичної діяльності, політичних інститутів, їх взаємодію у межах міжнародної спільноти та ролі суб'єктів політики - всього того, що становить політичну сферу суспільства.

Завдання полягає у засвоєнні студентами знань з історії політичної думки та теорії політичної науки; отримання знань про категоріальний апарат, методологічні засади та методи політичної науки; вироблення у студентів навичок виокремлювати теоретичні і прикладні аспекти політологічного знання, раціонального та ірраціонального в політиці; отримання знань та уявлень про природу сучасних політичних процесів, сутність і різновиди політичних систем та режимів; набуття досвіду критичного оцінювання різноманітних теоретичних підходів та шкіл, що існують в політології; здобуття навичок для практичного застосування теоретичних знань з аналізу політичних процесів та явищ в Україні та інших державах.

Програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

історію зародження і розвитку політології, її основні теоретичні засади; предмет політології, структуру політичної науки інструментарій політології; методи, принципи, функції, закони;

специфіку функціонування політичного ринку та його складових елементів; специфіку виборчого процесу, особливості існуючих у світовій політичній практиці типів виборчих та партійних систем;

тонкощі виборчої інженерії як легального засобу впливу на виборчий процес;

причини зародження, сутність, типологію та шляхи врегулювання політичних конфліктів;

вміти:

застосовувати набуті знання для аналізу політичного ринку та його основних складових елементів;

аналізувати переваги та недоліки різних типів виборчих систем;

орієнтуватися в прийомах, методах і засобах формування та створення у суспільній свідомості відповідних іміджів реальних суб'єктів політики; допомагати своїм співбесідникам – виборцям розібратися в тонкощах і хитросплетіннях виборчих програм різних політичних партій і рухів та їх політичних лідерів;

створювати навколо себе атмосферу політичної толерантності, вести політичні дискусії з позицій високих норм етики та політичної культури;

переконувати у необхідності збереження і зміцнення політичної стабільності в Україні;

орієнтуватися в сучасних глобалізаційних.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність використання сучасних, вживаних в практичній діяльності методів розробки та прийняття різного роду управлінських рішень, а також уміння самостійно створювати і адаптувати подібні методи до конкретних умов.

загальні компетентності (ЗК): здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність генерувати нові ідеї (креативність).

спеціальні (фахові) компетентності (СК): здатність аналізувати й структурувати проблеми підприємств, установ, організацій, формувати обґрунтовані управлінські рішення, здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності, здатність впроваджувати інноваційні технології.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Політика і суспільство

Тема 1. Політика та наука про політику

Історія визначення поняття та категорії "політика", її сутнісних ознак. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища (Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Маркс, М. Вебер, Т. Парсонс, А. Бентлі, Г. Лассуел, Р. Даль, М. Бердяєв, Г. Алмонд та ін.).

Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Поняття соціального інтересу. Суб'єкти і об'єкти політики. Людина і політика. Соціальні групи в політичному житті. Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, збереження стабільності соціуму, розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних процесів, соціалізація особистості.

Проблема типологізації політики. Політика як система суспільних відносин. Взаємозв'язок і взаємообумовленість різновидів політичної свідомості та діяльності.

Політика як теорія та соціальне явище. Предмет політології. Політологія та інші галузі суспільствознавства. Політологія як інтегративна наука та суміжні галузі політичного знання: політична соціологія, політична філософія, політична психологія, політична історія, політична географія, політична антропологія, політична семантика та ін.

Закони, принципи та категорії політичної науки. Теоретичний та емпіричний рівні політологічного знання. Основні аспекти вивчення політичного життя в межах навчального курсу політології: субстанціональний, інституціональний, функціональний та ін. Багатовимірність системи методів політологічного пізнання: філософські, загальнонаукові та спеціальні методи. Методика конкретних політологічних досліджень.

Основні завдання та функції політології. Політика як наука, мистецтво та

праксеологія. Зростання ролі і значення науки про політику на сучасному етапі світового соціального розвитку, політичного і духовного самовизначення України. Значення політології для формування політичної свідомості і культури студентів.

Питання для самопідготовки за темою 1

1. Які причини виникнення політології як науки та навчальної дисципліни?
2. У чому відмінність предмету політології у порівнянні з іншими суспільними дисциплінами?
3. Структура та функції політології.
4. Поняття «політика»: зміст і суть.
5. Специфіка політики як соціальної реальності.
6. Структура і функції політики.
7. Межі політики в суспільстві.
8. Суб'єкти та об'єкти політики.
9. Політика і економіка: взаємозв'язок та взаємозалежність.

Тема 2. Основні етапи розвитку політичної думки

Політичне життя суспільства - багатовікове соціальне явище. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу. Політичне вчення Стародавньої Греції. Політичні погляди Сократа. Ідеальна держава Платона. Аристотель про політику, державу і політичну справедливість. Політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму. Політико-правові погляди Цицерона. Політичні ідеї раннього християнства. Аврелій Августин. Політична думка часів середньовіччя. Фома Аквінський, Марсілій Падуанський.

Епоха Відродження - новий етап у розвитку політичної думки. Н. Макіавеллі - засновник світської політичної науки. Політичні концепції Нового часу. Дж. Локк - родоначальник теоретичної системи класичного лібералізму. Т. Гоббс про походження і сутність держави. Ш. Монтеск'є про форми держави та поділ влади. Ідеологія буржуазно-демократичного радикалізму. Ж.-Ж. Руссо та його вчення про народовладдя та пріоритет громадянського суспільства, "суспільний договір", демократію.

Політичні вчення кінця XIX ст. І. Кант про правову державу, етичні основи політики. Г. В. Ф. Гегель про співвідношення громадянського суспільства, держави і права. Ліберальна та консервативна політична філософія. Виникнення й основні етапи розвитку політичної доктрини марксизму. Сутність кризи марксизму.

Формування політології як самостійної галузі соціально-гуманітарних наук. М. Вебер як класик західної політології: теорія ідеальних типів влади та раціональної бюрократії. Теорія еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, Д. Донцов, В. Липинський). Дослідження політичних партій (М. Дюверже, Ж. Шарло, Дж. Сарторі). Міжнародні відносини і світова політика (Б. Рассел, Г. Моргентау, М. Каплан, І. Валлерстайн).

Основні школи й течії сучасної зарубіжної політології. Біхевіористський напрямок у дослідженнях політики (Ч. Мерріам, Г. Лассуелл, Дж. Кетлін та ін.). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон, Р. Даль та ін.). Концепції елітократії і націократії (Р. Міллс, Ч. Раш та ін.). Політична соціологія (С. Ліпсет, М.

Дюверже, Р. Арон, М. Кроз'є та ін). Психоаналітичні концепції політики (Ж. Лакан, Ч. Мерріам та ін.). Теорія соціально-політичних конфліктів (П. Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф). Компаративістика як метод аналізу різнорідних політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, К. Дейч, С. Хантінгтон). Теорія "політичного поля" П. Бурд'є.

Напрями української політичної думки кінця ХІХ - першої половини ХХ ст.: народницько-демократичний (М. Грушевський); ліберально- демократичний (М. Драгоманов, Б. Кістяківський); соціал-демократичний і націонал-комуністичний (В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Скрипник); консервативно-державницький (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський); націоналістичний (М. Міхновський, Д. Донцов).

Традиція російської політичної думки кінця ХІХ - початку ХХ ст.: М. Бакунін, П. Бердяєв, І. Ільїн, Г. Плеханов, В. Ленін, П. Струве, П. Мілюков, Б. Чичерін та ін.

Питання для самопідготовки за темою 2

1. Виділіть особливості конфуціанського вчення стосовно суспільного розвитку.
2. В чому, на вашу думку, причина його актуальності в сучасну епоху?
3. Проаналізуйте спільні та відмінні риси в концепціях ідеальної держави Платона та Аристотеля.
4. Охарактеризуйте підхід стоїків до розуміння політичного розвитку.
5. Чи сформувались в епоху Стародавнього Риму відмінні від давньогрецьких суспільно-філософські підходи?
6. Розкрийте суть теоцентричного сприйняття політики епохи Середньовіччя.
7. Який вплив мали суспільно-політичні вчення епохи Стародавнього світу на сучасну політичну науку?
8. Охарактеризуйте ліберальні та автономно - федералістичні ідеї Драгоманова.
9. Порівняйте політичні погляди основних представників української політичної думки кінця ХІХ – першої половини ХХ століть. (В. Липинський, С.Томашівський, В. Кучабський, І. Франко,С. Дністрянський, В. Старосольський, В. Винниченко, М.Хвильовий,М. Міхновський, Д. Донцов).
10. Назвіть основні напрями політичної думки другої половини ХХ століття.

Тема 3. Політична влада

Влада як явище суспільного життя. Головні напрями у трактуванні влади: телеологічний, біхевіористський, психологічний, системний, структурно-функціональний, реляціоністський. Сутність політичної влади та її головні властивості. Функції влади. Співвідношення державної та політичної влади.

Структура владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Характеристика владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Характеристика головних якостей суб'єктів влади. Первинні та вторинні суб'єкти влади. Об'єкт влади. Взаємодія суб'єкта та об'єкта влади. Природа підкорення.

Легітимність політичної влади, її головні ознаки. Ресурси і різновиди влади. Розподіл ресурсів влади на економічні, соціологічні, культурно-інформаційні, силові, демографічні.

Напрямки і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень. Методи здійснення влади: співробітництво і суперництво; заохочення і примус.

Зміст концепції поділу влади. Законодавча, виконавча та судова влади. Конституція України про органи державної влади.

Питання для самопідготовки за темою 3

1. В чому полягає зміст поняття «влада»? Які основні підходи щодо її трактування?
2. Як реалізується політична влада в суспільстві?
3. Доведіть необхідність розподілу влади.
4. Перелічіть органи виконавчої, законодавчої та судової влади України.
5. Які критерії ефективності влади?
6. В чому суть поняття «легітимність влади»?
7. У чому відмінність політичної влади від державної?
8. Чи можливе існування суспільства без політичної влади?

Тема 4. Політична еліта та політичне лідерство

Формування та розвиток елітарних уявлень. Теорії еліт Г. Москі та В. Парето. Сутність, структура і функції політичної еліти. Типологія еліт. Системи відбору еліт (система гільдії та антрепренерська система). Політична еліта сучасної України, особливості її формування.

Природа і соціальна сутність політичного лідерства. Функції та якості політичного лідера. Концепції лідерства в різних наукових школах.

Класифікації політичного лідерства. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера. Проблеми формування політичних лідерів в Україні.

Питання для самопідготовки за темою 4

1. У якому суспільстві не були або не має політичної еліти?
2. У чому різниця поглядів на еліту Г. Москі та В. Парето?
3. Яка система відбору політичної еліти в сучасній Україні?
4. Що лежить в основі харизматичного, традиційного та раціонально-легального лідерства за М. Вебером?
5. Харизматичний лідер в Україні: міф чи реальність?

Тема 5. Політична система суспільства

Місце та роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Політична система в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою підсистемами суспільства. Політична система як фактор стабілізації і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем. Класичні уявлення про політичні системи (Г. Алмонд, Д. Істон, Т. Парсонс). Системоутворюючі засади та основні функції політичних систем. Політична влада як основа політичної системи.

Характеристика структурних елементів політичної системи, її інституційна,

інформаційно-комунікаційна, нормативно-регулятивна складові. Трансформація сучасної політичної системи України.

Політичний режим як упорядкована взаємодія структур політичної системи, а також сукупність методів здійснення влади і досягнення політичних цілей. Якісні характеристики політичного режиму. Різновиди політичних режимів.

Тоталітаризм як політичний режим. Джерело й істотні ознаки тоталітаризму. Тоталітаризм як феномен ХХ століття. Авторитарний режим. Істотні риси та джерела авторитаризму. Соціально-економічні та соціально-культурні причини збереження і відтворення авторитаризму.

Визначення демократичного режиму. Дві основні концепції демократії ліберально-демократична та радикально-демократична. Сучасні теоретичні моделі демократії: модель конкурентної елітистської демократії (І. Шумпетер, М. Вебер), модель "поліархічної демократії" Р. Даля, економічна модель демократії Е. Даунса, плюралістична модель демократії (Г. Ласкі, Д. Труман та ін.), інституціональна модель "інтегративної демократії" (Д. Марч, Й. Олсен).

Питання для самопідготовки за темою 5

1. Визначте поняття "політична система".
2. У чому полягає її місце і роль у життєдіяльності суспільства?
3. У чому сутність "поліархії" Р. Даля?
4. Дайте характеристику структурних елементів політичної системи
5. У чому різниця моделей "політичної системи" Д. Істона та Г. Алмонда?
6. Визначте спільні риси і відмінності у функціонуванні тоталітарного та авторитарного політичних режимів.
7. Назвіть основні концепції демократії.
8. Розкрийте причини збереження і відтворення авторитаризму
9. Демократія: міф чи реальність?

Змістовий модуль 2. Політика і держава

Тема 6. Держава як політичний інститут

Поняття держави, її визначальні ознаки. Різноманітність концептуальних підходів до визначення держави, її сутності і місця у політичній організації суспільства, взаємодії з іншими суб'єктами політичної системи. Виникнення та еволюція держави. Держава і громадянське суспільство: діалектика взаємодії. Функції держави.

Різновиди і типи держави. Форми правління: монархія, республіка. Форми державного устрою: унітарні держави, федерації, конфедерації. Держава і право.

Апарат державного управління. Система центральних, регіональних і місцевих органів державного управління. Державна бюрократія і суспільна демократія. Державний патерналізм.

Громадянське суспільство.

Конституція України та практичне втілення ідеї демократичної, соціальної, правової держави. Принципи соціальної та правової держави.

Питання для самопідготовки за темою 6

1. Виникнення та еволюція держави.
2. Функції держави.
3. Основні ознаки соціальної та правової держави. Як вони пов'язані між собою?
4. Держава і право.
5. Розкрийте форми правління.
6. Форми державного устрою.
7. Чи є майбутнє у монархії?
8. Які чинники впливають на збереження цієї форми правління?
9. Як ви оцінюєте тривалі дискусії в українському суспільстві щодо федералізації країни?
10. Розкрийте принципи соціальної та правової держави.
- 11.

Тема 7. Політичні партії, громадсько-політичні об'єднання та рухи

Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі. Основні ознаки партії. Відмінність політичних партій від груп інтересів, суспільних організацій, груп тиску та інших об'єднань. Типологія політичних партій. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Поняття і типи партійних систем. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Можливості та недоліки різних типів партійних систем. Опозиція та її роль у політичному житті.

Характеристика місця та ролі політичних партій у політичній системі сучасної України. Конституція України про свободу та умови об'єднання громадян у політичні партії. Громадсько-політичні організації і рухи: сутність, ознаки, функції і види. Становлення багатопартійності в сучасній Україні.

Питання для самопідготовки за темою 7

1. Які етапи генезису партій у світовій історії?
2. Назвіть основні функції політичних партій.
3. Порівняйте особливості кадрових і масових партій.
4. Які основні види партійних систем?
5. Назвіть визначальні риси одно-, дво- і багатопартійних систем.
6. Які функції виконують громадсько-політичні рухи?

Тема 8. Політична культура та політичні ідеології

Політична свідомість і політична культура: співвідношення понять. Поняття, функції, типи політичної культури. Основні структурні компоненти політичної культури: політичний досвід, політична орієнтація, політичні стереотипи, політичні міфи, політичні символи, політична соціалізація, моделі політичної поведінки. Історичні особливості формування політичної культури в Україні. Стан політичної культури в Україні.

Класичне поняття ідеології (А. Де Трасі, К. Маркс, К. Мангейм, А. Грамши,

Д. Белл і ін.). Рівні, типи та функції політичних ідеологій.

Політична соціалізація як процес засвоєння суб'єктом культурних цінностей, політичних орієнтацій, форм політичної поведінки. Типи політичної соціалізації.

Питання для самопідготовки за темою 8

1. Дайте визначення поняття «політична ідеологія».
2. В чому полягає зміст поняття «політична доктрина»
3. Назвіть основні структурні компоненти політичної культури:
4. Охарактеризуйте та порівняйте такі світові ідеології як лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм.
5. Якими є сутність, місце та роль політичної свідомості у владних відносинах?
6. Назвіть рівні і види політичної свідомості.
7. Охарактеризуйте поняття і структуру політичної культури.
8. Назвіть типології політичних культур
9. Історичні особливості формування політичної культури в Україні.
10. При який стан політичної культури в Україні?

Тема 9. Сутність та різновиди політичних процесів. Світовий політичний процес.

Поняття, суб'єкти, рівні і види політичного процесу. Структурні складові політичного процесу: політична поведінка, політична діяльність, політична участь. Вибори і виборчий процес. Види виборчих систем.

Типологія політичних процесів. Головні форми політичного процесу: політичний розвиток (модернізація, трансформація, модифікація), політичний конфлікт; війна; революція; контрреволюція; реформи; контрреформи; політична кампанія.

Особливості сучасного політичного процесу в Україні.

Поняття конфлікту. Західна конфліктологія: історичні та теоретичні аспекти (Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдінг та ін.). Співвідношення соціального і політичного конфліктів. Політичний конфлікт як форма взаємовідносин між особами, партіями, політичними та соціальними групами, державами з приводу влади. Політичні інтереси і суперечності як об'єктивні передумови виникнення конфліктів.

Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, механізми його динаміки. Джерела та чинники конфлікту. Учасники конфлікту, їх характеристики. Політична криза. Специфіка прояву та розв'язання конфлікту в тоталітарній та демократичній системах. Політичні конфлікти і кризи при переході від тоталітарного до демократичного режиму. Соціально-політичні конфлікти та модернізація. Міжнародні конфлікти, їх особливості.

Методологія та практика вирішення конфліктних проблем. Стабілізація політичної обстановки.

Питання для самопідготовки за темою 9

1. Чому політичну діяльність вважають найважливішою складовою політичного процесу
2. Охарактеризуйте основні концепції геополітики
3. Українські геополітичні традиції.
4. Особливості політичного процесу у транзитних суспільствах.
5. Порівняльна характеристика династичної, корпоративної і демократичної спадкоємності влади.
6. Основні етапи еволюції теорії соціально-політичних конфліктів.

Структура навчальної дисципліни “Політологія”

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Політика і суспільство					
Тема 1. Політика та наука про політику.	14	4	4		6
Тема 2. Основні етапи розвитку політичної думки.	14	4	4		6
Тема 3. Політична влада.	10	2	2		6
Тема 4. Політична еліта та політичне лідерство.	10	2	2		6
Тема 5. Політична система суспільства.	14	4	4		6
Разом за змістовим модулем 1	62	16	16		30
Змістовий модуль 2. Політика і держава					
Тема 6. Держава як політичний інститут.	15	4	4		7
Тема 7. Політичні партії, громадсько-політичні об'єднання та рухи.	12	2	2		8
Тема 8. Політична культура та політичні ідеології.	16	4	4		8
Тема 9. Сутність та різновиди політичних процесів. Світовий політичний процес.	15	4	4		7
Разом за змістовим модулем 2	58	14	14		30
Усього годин	120	30	30		60

4. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Політика та наука про політику.	4
2	Основні етапи розвитку політичної думки.	4
3	Політична влада.	2
4	Політична еліта та політичне лідерство.	2
5	Політична система суспільства.	4
6	Держава як політичний інститут.	4
7	Політичні партії, громадсько-політичні об'єднання та рухи.	2
8	Політична культура та політичні ідеології.	4
9	Сутність та різновиди політичних процесів. Світовий політичний процес.	4
Усього		30

5. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань здобувачами вищої освіти

1. Причини виникнення політики.
2. Основні концепції політики.
3. Визначте структуру політики. Охарактеризуйте її основні елементи та порівняйте за змістом.
4. Які функції політика виконує в суспільстві?
5. Розкрийте взаємозв'язок політики з іншими сферами суспільного життя.
6. Розкрийте актуальність політології як науки і навчальної дисципліни про політику.
7. Сформулюйте розширене визначення предмету політології.
8. Визначте місце політології в системі соціально-гуманітарних наук та її взаємозв'язок з дисциплінами, які ви вивчаєте.
9. Назвіть основні структурні елементи політичної науки.
10. Які форми пізнання політики передували політичній науці? Назвіть причини, що обумовили інтерес багатьох філософів до соціально-політичної проблематики.
11. Визначте коло найбільш важливих питань, які вивчає політологія.
12. Розкрийте зміст основних функцій політології.
13. Якими були уявлення Конфуція про зв'язок моралі і політики?
14. У чому полягає сутність політичних ідей Платона?
15. Охарактеризуйте політичне вчення Аристотеля.
16. Порівняйте погляди Платона й Аристотеля про роль і місце держави та приватної власності у суспільному розвитку.
17. Визначте сутність політичної думки Стародавнього Риму.
18. Охарактеризуйте політичні ідеї епохи середньовіччя.
19. Проаналізуйте та порівняйте сутність політичних поглядів мислителів Стародавнього Сходу, античності і середньовіччя.
20. Охарактеризуйте внесок Н. Макіавеллі в розвиток сучасної політології.
21. В чому полягає сутність теорії держави Т. Гоббса?
22. Проаналізуйте ідеї розвитку громадянського суспільства в політичних концепціях мислителів Нового часу.
23. Співставте погляди на людину та її політичну діяльність Н. Макіавеллі й І. Канта.
24. У чому суть ідеї створення держави на основі суспільного договору?
25. Визначте сутність теорії правової держави І. Канта.
26. Охарактеризуйте французьке Просвітництво XVIII ст.
27. Порівняйте погляди Дж. Локка, Ш. Монтеск'є та Ж.-Ж. Руссо на природу розподілу влади.
28. Як розумів Г. Гегель взаємовідносини держави і громадянського суспільства?
29. Охарактеризуйте основні школи та теорії сучасної зарубіжної

- політології.
30. Визначте місце політичної думки України у скарбниці світових політичних вчень.
 31. Яку роль у поширенні політичних знань відіграла Києво- Могиллянська академія?
 32. Розкрийте сутність ідейно-політичних поглядів М. Драгоманова і М. Грушевського.
 33. Дайте розгорнуте визначення поняття "влада". Охарактеризуйте підходи до розглядання її сутності.
 34. Визначте структуру політичної влади. У чому полягає сутність її суб'єкта і об'єкта?
 35. Охарактеризуйте основні види і роль ресурсів політичної влади.
 36. Розкрийте зміст поняття "легітимність політичної влади".
 37. Назвіть сучасні тенденції у розвитку політичної влади.
 38. У чому полягає суть концепції поділу влади?
 39. Визначте поняття "політична система". У чому полягає її місце і роль у життєдіяльності суспільства?
 40. Які трансформаційні процеси відбуваються в політичній системі України?
 41. Охарактеризуйте основні елементи структури політичної системи.
 42. Дайте розгорнуте визначення поняття "політичний режим" як категорії політології.
 43. Визначте спільні риси і відмінності у функціонуванні тоталітарного та авторитарного політичних режимів.
 44. Охарактеризуйте демократію в контексті еволюції суспільства.
 45. Охарактеризуйте основні концепції політичних систем.
 46. Чи можливе повернення в Україні політичних режимів авторитарного толку? Якщо неможливе, то вкажіть чинники, які унеможливають такі процеси.
 47. Дайте визначення поняття "держава". Назвіть основні ознаки держави.
 48. Визначте особливості держави як політичного інституту.
 49. Охарактеризуйте основні теорії походження держави.
 50. Назвіть основні ознаки правової та соціальної держави. Як вони пов'язані між собою?
 51. Охарактеризуйте форми державного правління. Які ви знаєте його різновиди?
 52. Що таке "форма державного устрою"? Для яких країн федеративна форма державного устрою є органічною, а для яких - ні?
 53. Дайте визначення поняття "політична партія". Назвіть її основні ознаки.
 54. Поясніть, чим відрізняється політична партія від інших політичних організацій?
 55. Охарактеризуйте основні види виборчих систем.
 56. Дайте визначення поняття "вибори" та "виборча система".
 57. Розкрийте зміст політичної культури.
 58. Поясніть, у чому полягають особливості політичної культури?

59. Охарактеризуйте структуру та функції політичної культури.
60. Назвіть основні рівні політичної культури.
61. Проаналізуйте проблему політичної культури в історії політичної думки.
62. Визначте основні напрямки і засоби формування політичної культури у сучасній Україні.
63. Охарактеризуйте зміст, основні форми та механізми політичної соціалізації.
64. Дайте визначення поняття "політична субкультура". Якою мірою політична субкультурність властива українському суспільству?
65. Розкрийте зміст поняття "ідейно-політична течія".
66. У чому полягає сутність інституалізації політичної ідеології?
67. Назвіть основні критерії типології ідейно-політичних течій та суспільно-політичних рухів.
68. Сформулюйте основні принципи лібералізму. Хто дав їм теоретичне обґрунтування?
69. Які громадські організації та політичні партії ліберального характеру діють в Україні?
70. Сформулюйте основні ідеї та цінності консерватизму.
71. Розкрийте суть неоконсерватизму. В яких країнах неоконсерватори знаходяться при владі?
72. У чому виявляється зближення неоконсерватизму з неолібералізмом?
73. Розкрийте зміст основних цінностей соціал-демократії.
74. Які чинники визначають геополітичну орієнтацію сучасної України?
75. Проаналізуйте існуючі точки зору на шляхи забезпечення національної безпеки України.

Зразок завдання для визначення рівня засвоєння знань здобувачами вищої освіти

Теоретична частина

Завдання 1. Дайте визначення поняттям:

держава, легітимна влада, республіка, політична система, еліта.

Завдання 2.

У західній політології теорія світової політики ґрунтується на понятті "національні інтереси". "Ґрунтом для усіх видів національного інтересу, - пише Ч. Осгуд, - є виживання". Спробуйте сформулювати національні інтереси сучасної України.

Тестові завдання

1. Яка з перелічених ознак притаманна виключно державній владі:

- а) авторитет; в) вольова спрямованість;
- б) верховенство; г) ресурсна забезпеченість?

2. Хто з цих мислителів є визнаним родоначальником лібералізму: а) Ж.-Ж.

Руссо; б) Дж. Локк; в) Ш. Л. Монтеск'є; г) Дж. Медісон?

3. Завдяки працям яких вчених сформувалась сучасна теорія елітизму як цілісна система наукових поглядів:

- а) А. де Токвіль; б) Ф. Ніцше; є) В. Парето; ж) Г. Моска?

Як розумів легітимне панування М. Вебер:

- а) успадкування влади законним представником династії;
- б) панування, що визнається справедливим з боку тих, ким керують;
- в) гармонічне співіснування різних суспільних груп;
- г) володарювання, що спирається на насильство?

4. Термін "політична наука" був запропонований у 1857 р.:

- а) М. Вебером; б) Ф. Лібером; в) К. Марксом; г) В. Парето.

Завдання 4.

1. Назвіть фундаторів зазначених концепцій, моделей демократії

- а) ліберальна демократія; б) елітарна демократія; в) плюралістична демократія.

2. В яких країнах після Другої світової війни було встановлено тоталітарні режими "лівого" толку?

2. Визначте тип виборчої системи в таких країнах:

- а) Велика Британія; б) Україна; в) Італія; г) США; д) Німеччина.

За допомогою ключового словосполучення визначте такі поняття:

- а) охлократія; б) теократія; в) геронтократія; г) мерітократія.

4. Визначте форму правління у наступних країнах:

- а) Канада; б) Данія; в) Японія; г) Німеччина.

5. Визначте форму правління у наступних країнах:

- а) Бразилія; б) Бельгія; в) Австрія; г) Данія; д) Японія.

Завдання

Підготувати есе
(на власний вибір)

6. Методи навчання

Під час викладання курсу передбачено використання методики проблемного навчання, технології дистанційного навчання та модульно-рейтингова системи навчання. На лекціях зосереджується увага здобувач вищої освіти на вивченні

питань щодо організації освітнього процесу в університеті, функціонування системи публічного управління та адміністрування. Лекційний матеріал подається у формі тестових слайдів, схем, графіків, відеофайлів, онлайн-курсів, тренінгів.

Формування вмінь здобувач вищої освіти за визначеними темами практичних занять відбувається у формі: презентації результатів індивідуальної та колективної роботи; дискусії, круглого столу; виконання практичних завдань; тестування або написання контрольної роботи під час проміжних атестацій. Самостійна робота полягає у самостійному опрацюванні здобувачем вищої освіти визначених тем у програмі, нормативно-правової бази, навчально-методичної, наукової літератури та інших джерел інформації та передбачає надання відповідей на запитання для самоконтролю. Під час самостійної роботи студент працює над лекційним матеріалом та використовує джерельну базу.

7. Форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації. Поточний контроль у формі опитування та виконання завдань здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи. Проміжна атестація проводиться у формі тестування або написання контрольної роботи після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Семестрова атестація проводиться у формі семестрового заліку у письмовій (електронній) формі.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачів вищої освіти

Оцінювання здобувачів вищої освіти відбувається згідно Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України. Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи R_{nr} (не більше 70 балів). Для визначення рейтингу здобувачів вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (здобувачів вищої освіти) з навчальної роботи R_{nr} (до 70 балів): $R_{дис} = R_{nr} + R_{ат}$.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з таблиці 1.

Таблиця 1

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Оцінка **“Відмінно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який систематично працював протягом семестру, показав під час екзамену різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка **“Добре”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка **“Задовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка **“Незадовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс включає робочу програму, курс лекцій, презентаційні матеріали, завдання для виконання практичних робіт, питання для самопідготовки, комплект тестових завдань для проведення підсумкової атестації, електронний курс.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Кирилюк Ф.М. Новітня політологія: навч. пос. [для студ. вищ. навч.закл.] / Ф.М. Кирилюк. – К.: Центр учбової літератури, 2009.- С. 531-562.
2. Кухта Б. З. Історії української політичної думки / Б. Кухта. - К. : Генеза, 1994. - 368 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. - К. : Генеза, 2004. - 736 с.
4. Політологія: Академічний курс : підручник для студ. / М. І. Панов, Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. - 2-е вид. - К. : Видавничий Дім "Ін Юре",

2006. - 520 с.

5. Політологія : навчальний посібник / О. М. Кузь, П. В. Брунько, І. М. Дубровська та ін. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. - 348 с.

6. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. - Х. : Право, 2013. - 416 с.

7. Політична діяльність: аксіологічний вимір / Ф.Г. Семенченко: [монографія]. – К.: ТОВ Видавничо-поліграфічний дім «Формат», 2011. – 304 с.

Допоміжна:

1. Коротков Д. С. Політична еліта України: становлення та розвиток у виборчому процесі : монографія / Д. С. Коротков. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. - 208 с.

2. Котигоренко В. Причинність етноконфліктів: впливи глобалізації / В. Котигоренко // Політична думка. - 2002. - № 1.

3. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення / І. Ф. Курас. - К., 2004. - 736 с.

4. Кухта Б. Політична влада та її рішення / Б. Кухта. - Львів : Центр політичних досліджень, 2006. - 237 с.

5. Обушний М. І. Партологія : навч. посібник для вузів / М. І. Обушний. - К. : Арістей, 2006. - 432 с.

6. Основи демократії : посібник / заг. Ред. А. Колодій. - К. : АйБі, 2002. - 684 с.

7. Пахарев А. Багатопартійність і партійні системи - поняття не тотожні / А. Пахарев // Віче. - 2002. - № 2.

8. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії : навчально-методичний посібник. - К. : Знання, 2012. - 373 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інформаційні ресурси <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> – закон України «Про політичні партії в Україні».

2. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> – закон України «Про громадські об'єднання».

3. <http://zakon1.rada.gov.ua> – сайт Верховної Ради України.

4. <http://www.minjust.gov.ua/parties> – реєстр політичних партій.

5. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html> – бібліотеки та інформаційні центри України.

6. <http://www.nbu.gov.ua/portal/books.html> – електронні бібліотеки.